

Kadınların “Kadın” İmgeleri

Fatma Önalın Akfırat¹

Öz

Yaşamın var olmasından bu yana kadın kendini var etme mücadelesi vermektedir. Kadın, toplumsal yaşamda ve “ben” olarak nesne olmaktan çıkıp özne olmaya çalışmakta, kişiliğini değiştirmeye, geliştirmeye çalışırken yeniden nesneleşmektedir. Kadını yeniden nesneleştiren, toplum tarafından üretilen “kadın” imgeleridir ve bu imgeler erkekler ve kadınlar tarafından üretilmekte, daha doğrusu yaratılan imgelere kadınlar tabi olmaktadır. Kadınların bu bağlamda, kendilerini tanımaları için öncelikle kendi bilinçlerinde olan “kadın” imgelerini bulmaları, sorgulamaları ve değiştirmeleri gerekmektedir. Cinsler arasındaki ayrımın derinleşmesinde ve sürdürülmesinde, dayatılan imgelerin önemli bir payı vardır ve dünyanın olduğu kadar ülkemizin de gelişmesinde kadınların toplumda var olmaları kaçınılmazdır. Toplumumuzda giderek iç mekânlara geriletelen, ikinci plana itilen kadınların kendileri ve yarattıkları imgeler konusunda, var olanı ortaya koymak ve bu noktada kadınların içinde buldukları durumlara ilişkin farkındalık yaratmak amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Bu araştırmanın amacı, “Kadınların ‘Kadın’ İmgeleri” konulu yaratıcı drama ve sanat terapi tekniklerinin kullanıldığı atölyeye katılan kadınların, kadına bakışlarını imgeler aracılığıyla ortaya çıkarmak ve onlarda bu konuya ilişkin farkındalık yaratmaktır. Bu amaçla gönüllü 7 çalışan 6 ev hanımı 13 kişiyle 10 saat yaratıcı drama ve sanat terapi tekniklerinin kullanıldığı bir atölye yapılmıştır. Kadınların “kadın” imgelerinin süreç içerisinde gözlem, görüşme ve sürece dayalı günlük yoluyla derinlemesine belirlenmesi ve çıkan ürünler üzerinde değerlendirmeler yapılması amacıyla nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Araştırma süresince toplanan görüşme verileri ve ürüne dayalı veriler ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle gerçekleştirilmiş veriler bildirinin bulgularını oluşturmaktadır. Bu bildiride 3 kadının nitel verileri üzerinde yapılan betimsel analiz ve içerik analizi sonuçları yer almaktadır. Analizler sonunda; kadınların kadın imgelerinin toplumsal cinsiyet rollerine uyduğu, kadınların var olan durumlarını değiştirmek için eşlerinin ve devletin onlara destek olması gerektiği, kadınların ayrıştığını ve birleşmeleri gerektiği ve kadınların her koşulda ezildikleri ancak çok güçlü oldukları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kadın, Kadınların “Kadın” imgesi, Yaratıcı drama, Sanat terapi

The Women’s “Woman” Images

Abstract

Woman has a survival struggle since the life itself. The woman tries to be a subject instead of an object. The things that make woman to be an object are the `woman` images, and the women are exposed to those images. In order for women to understand themselves, first thing for them together the `woman` images from themselves, to investigate those images, and to lastly to change the images. The images have a strong role in deepening the gender difference which is inevitable in the world. The purpose of this study is to evoke an awareness about the situations that women are experiencing. Another purpose of this research is to expose the images of women by using creative drama and art therapy techniques, and to increase women awareness about the topic of `The Women’s `Woman` images`. For achieving this purpose, a creative drama and art therapy workshop was carried out with 13 women (seven are working women, six are housewives). This is a qualitative research study including observation, interview, and process based journal writing of The Women’s `Woman` images. The findings were analyzed according to data gathering from these documents. For this proceeding, only three women’s cases were presented. According to the findings, it can be mentioned that; the woman images are in accordance with the society gender roles, the women should be supported by their husbands and government in order to change the images, the women are separated but they should get together, and finally the women are very strong even they are defeated in every social condition.

Keywords: Woman, The Women’s `Woman` images, Creative drama, Art therapy.

¹ Dr., Lefke Avrupa Üniversitesi, Psikolojik Danışman, Yaratıcı Drama Eğitmeni, Eposta: fatmaakfırat@gmail.com

Giriş

Latince kökenli imge sözcüğünün İngilizcesi “image”dir ve Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nde;

- Zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlenen şey, hayal, hülya.
- Genel görünüş, izlenim, imaj.
- Duyu organlarının dıştan algıladığı bir nesnenin bilince yansıyan benzeri, hayal, imaj.
- Duyularla algılanan, bir uyaran söz konusu olmaksızın bilinçte beliren nesne ve olaylar, hayal, imaj şeklinde tanımlamaktadır.

İmge, dış dünyadan edinilen algıların ve yaşantıların içe alınması veya atılması sonucunda dış dünya ile iç dünya arasında bağlar kurularak zihinde canlandırılan biçimlerdir. Bu biçimleri somut olarak görmek istediğimizde resimsel veya sözel olarak niteleyebileceğimiz ürünler karşımıza çıkar. İnsanlar var olduklarından bu yana imgeler yapmışlar, üretmişler ve günümüzde üretilen imgelerin tüketici olarak esiri olmuşlardır. Günümüz ekonomisi imgeler yarışı ve tüketimine dönüşmüştür.

Görme, konuşmadan önce gelmiştir. Çocuk konuşmaya başlamadan önce bakıp tanımayı öğrenir. Düşündüklerimiz ya da inandıklarımız nesnelere görüşümüzü etkiler. Yalnızca baktığımız şeyleri görürüz. Bakmak bir seçme edimidir. Bu edimin sonucu olarak gördüğümüz nesne –her zaman elimizle dokunabileceğimiz bir nesne anlamında olmasa da– ulaşabileceğimiz bir alana getirilmiş olur. İnsanın bir şeye dokunması demek, kendisini o şeyle ilişkili bir duruma sokması demektir. Bir şeyi gördükten hemen sonra, aynı zamanda kendimizin görülebileceğini de fark ederiz. Karşımızdakinin gözleri bizimkilerle birleşerek görünenler dünyasının bir parçası olduğumuza bütünüyle inandırır bizi. Her imgede bir görme biçimi yatsa da bir imgeyi algılayışımız ya da değerlendirişimiz aynı zamanda görme biçimimize de bağlıdır (Berger, 2012, s.7-10).

İmgelerin temelini “görmek ve bakmak” da aramak gerekir. Görmeyi ve bakmayı belirleyen ise algılarımızdır ve algılarımızı belirleyen şeyler yaşanan çevre, toplumsal ilişkiler ve yansıması olarak hayata nasıl hangi pencereden baktığımızdır.

İnsan yaşamındaki her yaşantı, anlar ve anılar, kişinin belleğinde kaydolmakta ve bellekte biriken imgelere dönüşmektedir. Bunların dışavurumları da bu imgelerin somutlaşmış halleri olmaktadır. İmge, bir sanat nesnesinde ortaya konduğunda aynı zamanda bir biçime sahip olmuş demektir. Kişinin yaşantıları ve biriktirdikleriyle bağlantılı olarak, zamanla değişik şekillerde sanat nesnesinde kendini vadedebilen imgede biçim, zamanla değişen bir unsur olarak varlığını sürdürmüştür. Bu noktada nesnel gerçekliğin yerini öznel gerçekliğe bırakması söz konusu olmuştur. Kişinin yaratma sürecinde yaptığı şeyler, kullandığı bütün ifade yöntemleri, mimikler ve jestler de dâhil olmak üzere dışa vurduğu masalına ait anekdotlardır ve iç hikâyenin dış hikâyeye dönüşmesinde rol oynarlar. Kendini keşfetme, kendini ortaya koyma, kendini kabul etme ve özellikle kendini gerçekleştirme gibi kavramlar üzerine yoğunlaşan kişi, yalnızca resim, heykel, şiir üretme değil, aynı zamanda ve asıl olarak kendini de üretme sürecindedir. Buna göre kişi, aynı anda yaratının hem kişisi, hem ürünü, hem sürecidir (Sağlık, 2010).

Kız ve erkek çocuğu daha dünyaya gelmeden önce cinsiyetlerine biçilen rollere göre yetiştirilmeye başlarlar. Çocuklar cinsiyet farklılıklarını ve rollerini toplumsal yaşam içerisinde ve model alarak öğrenirler. Aynı cinsiyetteki ebeveynleri, akrabaları, kardeşleri ve çevrelerindeki örneklerden kız ve erkeğin nasıl davranması, konuşması, oynaması gerektiğini öğrenirler. Soyut

düşünmenin başlaması ve kimliğin gelişmesiyle birlikte bilişsel olarak toplumsal cinsiyet rollerini özümsemeye ve davranışlarında daha belirgin olarak göstermeye başlarlar. Aileden başlayan cinsiyet rollerini öğrenme sosyal yaşamla birlikte toplumsal cinsiyet rolleri olarak yaşamaya başlar.

Türk Dil Kurumu kadını, “Erişkin dişi insan, hatun, hatun kişi, zen, erkek veya adam karşıtı ve analık veya ev yönetimi bakımından gereken erdemleri olan” olarak tanımlarken; erkeği “Yetişkin adam, bay, er kişi, kadın karşıtı, sözüne güvenilir, mert olarak tanımlamakta ve aynı zamanda sözlükte açıklaması olmasa da toplumsal cinsiyet rollerini de tanımlamış olmaktadır. Küçük kız, genç kız, bekar kadın, evli kadın, boşanmış kadın hepsinin toplumsal yaşamda toplum tarafından oluşturulan imgeleri ve yerleşmiş imgeleri vardır, iffetli kadın, güzel kadın, çirkin kadın, hafif kadın, doğurgan kadın, hanımefendi kadın vb.

Cinsiyet kavramı genel olarak bir bireyin biyolojik, fizyolojik ve genetik niteliklerini açıklamada kullanılmaktadır. Bu bağlamda bireylerarası yapılan ayırım; kadın ve erkek olarak tanımlanır. “Toplumsal cinsiyet” ise kadının ve erkeğin toplumsal rolünden bahsederek kadını “dişil” erkeği ise “eril” kavramları ile tanımlamaktadır. Toplumsal cinsiyet (gender) ise kadının ve erkeğin sosyal olarak belirlenen rol ve sorumluluklarını ifade etmektedir, biyolojik farklılıklardan kaynaklanmaz ve toplumun kadın ve erkek olarak bireyleri nasıl gördüğü, nasıl algıladığı, nasıl düşündüğü ve onlardan ne tarz davranış beklentisi içinde olduğu ile ilişkili bir kavramdır (Dumanlı, 2011, s.133).

Kadınlığın ve erkekliğin gerektirdiği şekilde davranmayı ifade eden toplumsal cinsiyet rolleri, bireylere farklı şekilde davranışları kazandırır. Bir anne olarak kadının rolü çocuk bakmak iken, bir baba olarak erkeğin rolü para kazanmak ve ailenin geçimini sağlamaktır (Erdal, 2012). Lopata (1987) kadınların sahip olduğu toplumsal rolleri üç farklı şekilde ifade ederken, ilk rol olan annelik ile kadınların çocuk doğurma, büyütme, çocuğun yetiştirilmesi ve eğitimi gibi sorumlulukları üstlendiğini ifade etmiştir. Annelik rolü yanında eş olma rolü bulunan kadın, bu rolü ile eşine karşı sorumluluk almaktadır. Kadınların evli olduklarında çocuk ve eş sorumluluğu bulunurken evli olmasalar dahi eve karşı sorumlulukları vardır. Ev yaşamına karşı sorumlulukları, evli olsunlar ya da olmasınlar kendilerinden beklenen eylemleri (temizlik, bakım ve düzen sağlama) içermektedir (Akt. Uşen ve Delen, 2011).

Kadınların ötekileştirilmesinde ataerkil ve kapitalist tüketim toplumunun etkisiyle üretilen imgeler önemli rol oynarken, üretilen imgelerin kadınların kendileri tarafından da üretilip tüketildiği görülmektedir. Kadın, hem kendine biçilen rollerle savaşırken aynı zamanda bu savaşta kendini yoksullaştıran imgelere de tüketici olması nedeniyle yenik düşmektedir.

Kadın olarak doğmak, erkeklerin mülkiyetinde olan özel, çevrelenmiş bir yerde doğmak demektir. Bu sınırlı ve koşullandırılmış bölge içerisinde yaşama ustalıkları kadınların toplumsal kişiliklerini geliştirir ancak bu durum kadının öz varlığının ikiye bölünmesi ile sonuçlanır. Kadın hiç durmadan kendisini seyretmek zorundadır. Hemen her zaman kendi imgesiyle birlikte dolaşır. Böylece kadın içinde ‘gözleyen’ ve ‘gözlenen’ kişilikleri kadın olarak onun kimliğini oluşturan ama birbirinden ayrı iki öge olarak görmeye başlar... Bunu şöyle yalınlaştırabiliriz: Erkekler davrandıkları gibi; kadınlarsa görüldükleri gibidirler. Erkekler kadınları seyrederek; kadınlarsa seyredilşlerini seyrederek. Böylece kadın kendini seyirlik bir nesneye dönüştürmüş olur (Berger, 2012, s.46-47).

İmge çok kısa zamanda yaratılan bir olgu değildir, toplumların kültürüne, belleğine yerleşmiş bin yılların “kadın” imgelerini değiştirmek oldukça zordur çünkü imgeleri yaratan toplumların

siyasal ve ekonomik ilişkileridir. Kadınların bu bağlamda kendilerini tanımaları için öncelikle kendi bilinçlerinde olan “kadın” imgelerini bulmaları, sorgulamaları ve değiştirmeleri gerekmektedir.

Yaşamın var olmasından bu yana kadın kendini var etme mücadelesi vermektedir. Kadın toplumsal yaşamda “ben” olarak nesne olmaktan çıkıp özne olmaya çalışmakta, kişiliğini değiştirmeye, geliştirmeye çalışırken yeniden nesneleşmektedir. Kadını yeniden nesneleştiren toplum tarafından üretilen “kadın” imgeleridir ve bu imgeler erkekler ve kadınlar tarafından üretilmekte daha doğrusu yaratılan imgelere kadınlar tabi olmaktadır.

Düşüncelerimiz, değerlerimiz ve inançlarımız görmemizi etkilemekte ve imgelerimize yansımaktadır. Eski çağlardan bu yana süre gelen kadına bakış açıları değişik dönemlerde daha iyi bir durum gösterse bile “kadın” imgesi hala bir nesne bir meta olarak sunulmakta, değişik rolleri olan kadınlar bu imgelerle ve bu imgelere inanarak yaşamaktadır. Kültürle oluşturulan toplumsal cinsiyet her alanda olduğu gibi kadınların tasarımlarını imgelerini de belirlemektedir. Toplumun değişmesi için öncelikle kadınların değişmesi, hayatı, kendini ve varoluşunu sorgulaması ve daha adil bir dünya için imgelerini değiştirmeyi kendi eline alması gerekmektedir.

En önemlisi kadın imgelerinin dönüşmesi, daha olumlu, daha etken hale gelmesi değil; kadınların nesne olma bilincinden özne olma bilincine geçmiş olmalarıdır... Gerçekten de kendi kendilerinin yaratılmasına yönelmişlerdir ve bu tema hemen hemen hiçbir zaman bir kurtuluşa indirgenmez. Erişmek istedikleri amaçlara belli bir anlam verirler. Benliğin inşası (Touraine, 2007, s.63). Kadınların imgeleri ve kadın imgeleri kadınlar hakkında bilgi vermekle kalmaz aynı zamanda toplumsal yaşamın ve toplumsal ilişkilerin nasıl gelişeceğinde de önemli bir rol oynar. Kadının nesneden özne konumuna geçişinde imgelerin bilinçli kullanılması, kadınlara ve topluma yeni bir görme biçimi öğretmemiz, cinsler ayrımı ile değil farklılıklarında kabulüyle mümkün olacaktır.

Duyu, duyular aracılığıyla dış dünyadan alınan uyaranlar beyinde sözel veya görsel imgeler olarak depolanır bu süreçte duygularda devreye girer. İmgeler birikimi beynimizde depolanıp zaman zaman ortaya çıkıyorsa algılarımızın seçici olmasındandır, yani her uyarıyı seçip imge olarak depolamıyoruz, bu koşullanmışlıklarımızla da belirlenebiliyor. Depolanan her bir imge yeniden canlandırılabilir ve yaşandığı an gibi anımsanabilir. Yani bilinçli olarak bunu yapabiliriz veya farkına varmadan da ortaya çıkabilir. Bellekte yer alanlar çağrışımlarla yeniden canlanabilirler (San, 1981). Kadınlar ve erkekler yetiştirilme süreçlerinde dış çevreden depoladıkları imgeleri imgeleme ile tekrar canlandırabilirler veya imgelerini değiştirebilirler. Ancak imgeleri sadece görsel algı belirlemez imgeler bilgiler, duygular, sembol ve simgelerle yani kültürü oluşturan unsurlarla çevrilidir ve bu nedenle her kadının ve her erkeğin kendi “kadın” imgeleri olacaktır. Ve bu noktadan baktığımızda imgeler egemenliği dünyasında imgeleri değiştirmek için de uzunca bir mücadele ve yeniden kültürlenme gerekmektedir.

Cinsler arasındaki ayrımın derinleşmesinde ve sürdürülmesinde dayatılan imgelerin önemli bir payı vardır ve dünyanın olduğu kadar ülkemizin de gelişmesinde kadınların toplumda var olmaları kaçınılmazdır. Toplumumuzda giderek iç mekanlara geriletelen, ikinci plana itilen kadınların kendileri ve yarattıkları imgeleri konusunda var olanı ortaya koymak ve bu noktada kadınların içinde buldukları durumlar konusunda farkındalık yaratmak amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

Bu araştırmanın amacı, “Kadınların ‘Kadın’ İmgeleri” konulu yaratıcı drama ve sanat terapi tekniklerinin kullanıldığı atölyeye katılan kadınların, kadına bakışlarını imgeler aracılığıyla ortaya çıkarmak ve farkındalık yaratmaktır. Bu amaçla şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Kadınlar “Kadın”ı nasıl tanımlamaktadır?
2. Kadınlar “Kadın”ı hangi metaforla anlatmaktadır?
3. Kadınların “Kadın” imgeleri neyi anlatmaktadır?
4. Kadınlar “Kadınların toplumdaki yeri” konusunda ne düşünmektedirler?
5. Kadınlar “Kadınların “Kadın” İmgeleri” konulu atölyede farkındalık kazanmış mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Kadınların “Kadın” imgelerinin ortaya çıkarılmasını ve bu imgeler üzerinde çalışılmasını amaçlayan yaratıcı drama ve sanat terapi teknikleri kullanılarak, kadın imgeleri üzerinde çalışılmıştır. Bu anlamda nitel bir araştırmadır. Kadınların “kadın” imgelerinin süreç içerisinde gözlem, görüşme ve sürece dayalı günlük yoluyla derinlemesine belirlenmesi ve çıkan ürünler üzerinde değerlendirmeler yapılması amacıyla nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir.

Araştırma süresince gözlem, görüşme ve ürüne dayalı verilerden, yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle gerçekleştirilmiş veriler bildirin bulgularını oluşturmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden olan yarı yapılandırılmış görüşme 3 kadınla gerçekleştirilmiş ve veriler tüme varım analizi yoluyla analiz edilmiştir.

Ortam

Araştırma Ankara İli Eryaman İlçesindeki bir anaokulun devam eden öğrencilerin velileri ile gerçekleştirilmiştir. Bu okul sosyoekonomik düzeyleri orta ve yüksek olan ailelerden gelen, okul öncesi dönemdeki öğrencilere eğitim veren Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmi bir kurumdur.

Drama atölyesi; duvarları sarı renkli boyalı yer döşemeleri olan, okul öncesi eğitim kurumunun zemin katında, serbest etkinlik zamanında oyun odası olarak kullanılan, geniş, ışık ve ısı yönünden yeterli geniş bir sınıfta gerçekleştirilmiştir. Drama etkinliklerine uygun olan bu sınıf materyal odasına yakın olup, katılımcılar ve liderin çalışmalarına yönelik gereksinimlerini karşılayabilecek niteliktedir.

Görüşmelerin gerçekleştirildiği ortam; araştırmacı ve görüşülen kadınlar, sırasıyla bireysel görüşmüşlerdir. Oda sessiz, sakin ikinci katta, müdür yardımcısının odası olarak işlev gören bir odadır. Görüşmelerde ses kayıt cihazı ve kâğıt kalem kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Ankara ilindeki bir okul öncesi eğitim kurumuna devam eden öğrencilerin anneleri oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan kadınların, eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik düzeyleri ile sosyo-demografik değişkenleri farklılık göstermektedir. Katılımcıların belirlenmesinde kadının toplumsal statüsü, sosyal katılımı, anne-çocuk, aile çocuk etkileşimi ile kadının aile yaşamına yönelik gelecekte beklenen kadının imgeleri üzerinde etkili olabileceği düşünüldüğünden; özellikle okul öncesi dönemde çocuğu olan kadınlar tercih edilmiştir.

Araştırmada atölye ilanı sonucu başvuran 7 çalışan ve 6 ev kadını olan, gönüllü 13 kadınla çalışılmıştır. Kadınların yaşları 26-47 arasında değişmektedir. Kadınların 2’si bekar, 1’i boşanmış,

10’u evlidir. Evli olanlardan 2’si hariç diğerlerinin çocukları vardır. Aylık aile geliri 2.800-6.000 TL arasında ve sosyo-ekonomik durumlarını orta düzey olarak belirtmişlerdir. Kadınlardan 3’ü yüksek lisans, 1’i ilkokul mezunu 9’u lisans mezunudur. Katılımcıların 7’si daha önce drama çalışmalarına katıldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların çalıştıkları ve yaşadıkları semt orta-üst sosyo-ekonomik düzeydedir.

Veri Toplama Araçları

Gözlem (katılımcı gözlemci) verileri, başta doldurtulan bilgi formu, bilgi formunun son üç sorusu atölye sonunda da doldurtulmuştur. Sanat terapi tekniklerinden katatimik görüntü yaşantısı (Leuner, 1992) çalışmasında katılımcıların ürettikleri “kadın” imgeleri, tasarladıkları kadın giysileri, katılımcıların süreç boyunca tuttıkları günlükler, son gün yazılan mektuplar veri elde etmek için kullanılmıştır.

Ayrıca 3 kadınla (A-İlkokul mezunu, ev kadını, B-Öğretmen, C üniversite mezunu ev kadını-olarak adlandırılmıştır) veri elde etmek için görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme yöntemi katılımcıların perspektifini anlamaya, deneyimlerini ve duygularını ortaya çıkarmaya olanak veren bir yöntemdir. Görüşme formu yaklaşımı araştırmaya katılan farklı bireylerden aynı tür bilgilerin alınması amacı ile hazırlanır. Araştırmacı, önceden hazırladığı konu ya da alanlara sadık kalarak, hem önceden hazırlanan hem de görüşme esnasında ortaya çıkan konuları daha da derinleştirmek için ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.93-96). 3 katılımcı ile aşağıdaki sorular sorularak 15-20 dakika görüşme yapılmıştır.

1. Kadın sözcüğü size ne anımsatıyor? Kadınların toplumsal yaşamdaki yerini belirleyen etmenler nelerdir? Bunları nasıl tanımlarsınız?
2. Kadını bir imge olarak hayal ettiğinizde, bu imgeyi nasıl tanımlarsınız?
3. Kadınların arzu ettikleri şekilde toplumsal ve sosyal yaşama katılımı için yapılması gerekenler nelerdir? Düşünceleriniz ve önerileriniz nelerdir?
4. Kadınların Kadın İmgeleri konulu atölyeye katılmadan önce beklentileriniz nelerdi? Atölye bu beklentilerinizi ne düzeyde karşıladı?
5. Kadın imgeleri konulu atölyeye ilişkin neler düşünüyorsunuz? Kadın imgeleri konulu bir atölyede başka ne tür etkinlikler yapılabilir?

Verilerin Toplanması

10 saatlik yaratıcı drama ve sanat terapi tekniklerinin kullanıldığı atölyenin konu başlıkları:

- Tanışma, uyum, güven, iletişim
- İletişim, imge ve imgeleme çalışmaları
- İmge, kadın imgeleri
- Kadın imgeleri, değerlendirme konularından oluşmaktadır.

Atölyenin ilk günü ve son günü sanat terapi tekniklerinden H. Leuner’in katatimik görüntü tekniği (Leuner, 1992,ERIC-Annarella, 1999, Babaoğlu, 2002, s.41-45, Eracar, 2013, s.82) kullanılarak kadın imgeleri oluşturmaları istenmiş ve daha sonra resim olarak alınmıştır. Bu teknik özetle katılımcıların bedenlen ve ruhen rahatladıktan sonra söylenen konu üzerinde düşünerek bir

görsüntü imgenin gözlerinin önüne gelmesini beklemeleridir. Bu çalışmada imgenin sulu boya ile resme dökülmesi istenmiştir.

Atölyede katılımcılara çeşitli malzemeler ve artık malzemeler verilerek kadın giysileri tasarımları istenerek ürün olarak alınmıştır.

Atölye boyunca yazılı kayıt alınarak katılımcı gözlem ile birleştirilmiştir.

3 katılımcı ile 5 soru sorularak 15-20 şer dakika görüşme yapılmıştır.

Katılımcılara ilk gün küçük defterler verilerek süreçte yaşadıkları duygu ve düşünceleri ve yaşamlarına yansımaları yazmaları için günlük tutturulmuştur. Son gün, atölyede yaşadıklarına ilişkin başka birine veya kendilerine bir mektup yazdırılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Veri analizinde betimsel analiz ve içerik analizi kullanılmıştır. Görüşme süreci içerik analizi ile değerlendirilmiş diğer ürünlerde betimsel analiz kullanılmıştır. Bu bölümde görüşme verilerinin analizine ayrıntılı olarak değinilmiştir. Araştırmada, verilerin yazıya dökümü ve dökümlerin doğruluğu, indeksler hazırlanarak ayrıca güvenilirlik çalışmaları ile gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalarda, görüşme yöntemleri kullanılarak elde edilen verilerin güvenilirliğinin sağlanabilmesi için alandan birbirinden bağımsız çalışmacılar gerekmektedir. Bu kişiler birbirinden bağımsız olarak, veri dökümlerini dinler ve bu verileri okurlar. Bu gerekçeye dayalı olarak, verilerin analizine geçmeden önce güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Bu çalışma, gönüllü kişilerin görüşme kasetlerini dinlemesi, dökümlerin okunması, Betimsel İndeks, Görüşmecı Yorumu ve Genel Yorum bölümlerini doldurmaları ile gerçeklemiştir. Araştırmacı ve diğer uzmanlar bir araya gelmiş, yaptıkları çalışmaları karşılaştırmışlardır. Betimsel indekslerin tutarlılığına bakılmıştır. Daha sonra verilere sayfa numaraları verilerek, verilerin kodlanması, kodlanan verilerin çoğaltılması ve kesilmesi, kodlanan verilerin çoğaltılması ve dosyalanması, temaların oluşturulması işlemleri ile sistematik bir şekilde getirilmiştir (Bilgin, 2006, Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışmada 3 katılımcının verileri üzerinde durulacaktır.

Bulgular

Bilgi Formunun Değerlendirilmesi

Atölyenin ilk günü katılımcılara sosyo-ekonomik bilgilerle birlikte 3 soru sorulmuştur, bu sorular atölye sonunda da sorularak değerlendirilmiştir. Bu bölümde bu sorular üzerinde durulmaktadır.

“Kadın”ı nasıl tanımlarsınız? Sizce “Kadın” nedir?

A katılımcısı kadını sürekli çalışan bir köle olarak tanımlarken sonunda çalışan, üreten, güzel bir varlık olarak tanımlamıştır.

B katılımcısı kadını başta ve sonda hayatın devamı için en önemli form, biçimlendirici olarak tanımlamıştır.

C katılımcısı evrende her şeye anlam katan, üreten, tamamlayan varlık olarak tanımlamasına sonda fırsat verildiğinde kendisini her konuda ifade edebilen yeryüzünün vazgeçilmez parçası olarak tanımlamıştır.

Kadınlar atölyenin başında ve sonunda kadını toplumsal cinsiyet rollerine uygun betimlemişlerdir. 3 kadın açısından atölyenin geliştirici katkısı A katılımcısında görülmektedir.

“Kadın”ı bir nesne, bir hayvan, bir masal kahramanı, bir tarihsel kimlik ya da bir canlıya benzetmeniz istenirse neye benzetirdiniz? Benzetim nedeninizi açıklayınız.

A katılımcısı başta çok çalıştığı için karıncaya, sonda her şeyi muhafaza ettiği için buzdolabına benzetmiştir.

B katılımcısı kadını ağaca benzetmiştir. Kökleri bağlılık, gövdesi varlık, dalları güven, tohumları ise çocuklar olurdu şeklinde.

C katılımcısı başta imkan verildiğinde her şeyin üstesinden gelebilen sihirli varlık olarak Sinderella’ya, sonda ise özgürce uçsun diye beyaz bir güvercine benzetmiştir.

Bu soruda da kadınlar toplumun kadınlara yüklediği rollere uygun metaforlar kullandıkları görülmektedir. Doğuran, büyüten, koruyan kadın, anne ve bu özellikleriyle güçlü olan varlık.

“Kadın” denilince şu anda aklınıza gelen ilk imgeyi anlatır mısınız?

A katılımcısı başta ezilen, cefakar diye anlatırken sonda “Özgürlük ve su gibi akan bir kadın” olarak belirtmiştir.

B katılımcısı başta “Uzun saçlı, saçları dalgalı, uzun etek giymiş, zayıf, hoş bir varlık” , sonda ise “Rüzgarı ve imgenin gülümsemesini” eklemiştir.

C katılımcısı başta “Üreten, var eden”, sonda ise “Coşkulu bir çağlayan, çoğalan dinginleşen ve güneş ışıklarıyla parlayan” olarak belirtmiştir. C katılımcısı kadını üreten bir varlık olarak tanımlamaktadır.

Katıtimik Görüntü Yaşantısı ile Resimlenen İmgelerin Değerlendirilmesi

Bu bölümde 3 kadının sulu boya ile resmettikleri imgeler üzerinde durulmaktadır.

A katılımcısı ilk gün kadın imgesini (Resim 1) *“İlk aklıma gelen annem, Kuran okurken çok mutlu olurdu, kendinden geçirdi mest olurdu, tesadüf moru seçtim, Kuran okurken insan teslim olur”* , son imgesini ise (Resim 2) *“Bencilleşmiş bir kadın. Ormanda ben sadece ben varım. Yürüyen, spor yapan, göl, kuş sesleri, fiziksel olarak mekan çok güzel. Herkes benim için bir şeyler yapıyor o mekanda, içinde ben. Ben artık kimse için bir şey yapmıyorum. Herkes benim için koşturuyor.”* şeklinde betimlemiştir.

Resim 1

Resim 2

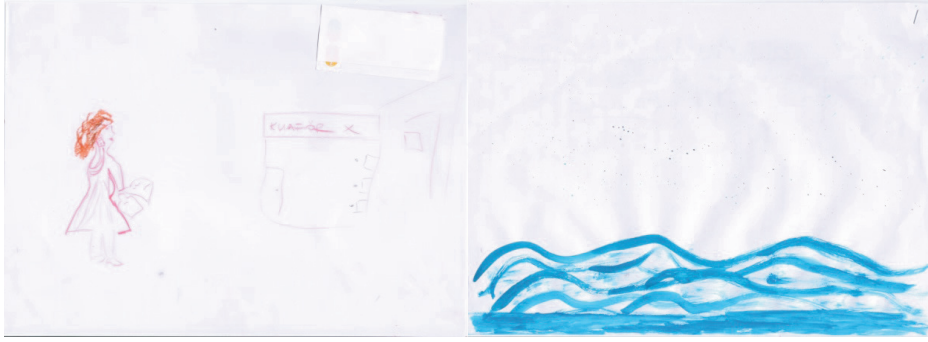
B katılımcısı ilk gün, teknik uygulama sonunda beliren kadın imgesini (Resim 3) şöyle anlatmıştır: “Kadın deniz kenarında rüzgarın etkisiyle etekleri uçuşuyor. Tek mi bilmiyorum ama beklediği var, umut var mı bilmiyorum ama beklemeye devam ediyor. Deniz ve gemi, gemi kalabalık ama kadın kimseyi tanımıyor, hüzünlü bir bekleyiş var.” Son gün imgesi (Resim 4) “Yine aynı kadın saçları ve etekleri uçuşuyor ama bu sefer yüzü dönük ve gülümsüyor” şeklinde anlatmıştır.

Resim 3

Resim 4

C katılımcısı ilk gün kadın imgesini (Resim 5) “İşten çıkmış bir kadın, ama eve gitmeden önce kuaföre gitmek istiyor. BU kuaförde aynalar var, aynalara bakacak ve kendini nasıl görecektir. Bence kendini değerli görecektir, saçlarını yaptırmak istiyor.”, son imgesini ise (Resim 6) “kadını suya benzettim. Çünkü hayatımızın devam etmesini sağlayan ve susuz hayat düşünülemez” olarak betimlemiştir.

Resim 5

Resim 6

Katamimik görüntü yaşantısı atölyenin ilk günü ve son günü uygulanmıştır. İmgelerin değişmesi açısından en önemli değişmeyi ilkökul mezunu olan A katılımcısı göstermiştir. A katılımcısı baştaki imgesinde annesini betimlerken sondaki imgesinde özgür bir kadını betimlemekte ve atölyeye ilişkin geribildirimlerinde de özgür olmak istediğini belirtmektedir. B katılımcısının ilk imgesi hüzünlü ve bekleyiş içerisindeyken sonda yüzünü dönmüş ve gülümsemektedir ve hala umudu vardır. C katılımcısı başta çalışan bir kadın imgesi çizerken sonda su gibi hayatın vazgeçilmez unsuru olarak kadını imgelemiştir.

Tasarlanan Kadın Giysilerinin Değerlendirilmesi

Bu bölümde kadınların materyallerle tasarladıkları kadın giysileri üzerinde durulmaktadır.

A katılımcısı tasarladığı elbiseye (Resim 7) “Hayal Elbise” adını vermiş ve “Kapalı insanların kolay, rahat ve şık olabilecekleri bir elbise. Kumaşı günlük, renk olarak kırmızı beyaz oldu ama beyaz siyahı tercih ederim” şeklinde anlatmıştır.

Resim 7

B katılımcısı çeşitli malzemelerden (Resim 8) tasarladığı elbiseye “Cıvık” adını vermiş ve şöyle tanımlamıştır “Fermuarlı ya da düğmeli, önden yelek gibi duruyor ama modern, bir tarzı var. Cepler büyük, cep detayı anneler ve öğretmenler için düşünülmüş”.

Resim 8

C katılımcısı tasarladığı elbiseye (Resim 9) “Amazon” adını vermiş “Özgürce yaşayan, ormanda ve doğal bir kadın” olarak betimlemiştir.

Resim 9

Atölyede malzemeler verilerek kadınlar için bir giysi tasarımları istenmiştir. Giysinin türü belirtilmemesine rağmen üç kadın da elbise tasarlamışlar ve düşüncelerine uygun elbise tasarımlarını göstermişlerdir.

Günlüklerin Değerlendirilmesi

Bu bölümde katılımcıların günlükleri alıntılarla anlatılmaktadır.

A katılımcısının günlüğünden alıntılar: *“Akşam birden şunu hissettim, drama yaparken çocukluğuma döndüğümü, oyun oynarken rahatlıyorum, ve seni kimsenin eleştirmemesi, bence çok hoştu ben özgür olmak istiyorum. Zorlandım ama iyi hissettim. Kadın olmak güzel ama görevimiz çok zor, hele bi de karşındaki eşin çocukların anlayışlı olmayınca işin zor. Ama ben bundan sonra işimi nasıl kolaylaştırırım dramayla onu öğreniyorum. Kadının ne kadar horlandığı ezildiğini gördük. Kadın ezilmemeli o da saygı görmeli. Hayatımızda bazı şeyleri değiştirebiliriz biz istersek, öğrendiklerimizle inşallah.”*

B katılımcısının günlüğünden alıntılar: *“Tamamen kadınlar üzerine yapılan çalışmalar içimizde yer alan kadınlık algısını ortaya çıkardı. Ezilmiş, mağdur, mutsuz kadın profili yansıtıldı. Kültürlü eğitimli kadınlara yer verilmedi, kadının erkeğin daima gerisinde olduğu ortaya çıktı. İçinde bulunduğumuz toplumun yansımaları bunlar. Kültürlü, eğitimli kadınların artması diğerlerine yardım etmeyecekse anlamı yoktur. Kadın dayanışması şarttır. Psikolojik şiddet görenlerde düşünülmesi. Atölye ilerledikçe arkası dönük kadın imgemin yüzünü döndüğünü ve gülümsediğini fark ettim. Kadının gazetelerde ve medyada nasıl kullanıldığını fark ettim. Son derece keyifli ve eğlenceliydi. Farkındalıklar geliştirdim, ilk kez tanıştığım kişilerle ortak için çalışmak olumluydu. Sevgilerimle.”*

C katılımcısının günlüğünden alıntılar; *“Rahatlamış, yenilenmiş gibi hissediyorum.-Gülen yüz çizilmiş-.Çocukluğumu hatırladım. Sürecin içine bırakıverdik yorulmadan. Duygularını anlamaya çalıştım arkadaşlarımın, birinin yaptığı imge resmi beni düşündürdü. Bilmediğimiz ne hayatlar var. Evde hep pozitifim ama bu gün daha enerjiğim içtenim. Bir gruba dahil olmak. Farklı düşünenlerle aynı hareketleri yaptık, rutin hayatımın dışında bir şeyler yapabileceğimi hissettirdi. Sorguladık, empati kurduk, düşündük, çözüm üreten bireylerdik, heykel çalışmaları beni düşündürdü, önyargılarımız, beklentilerimiz...hep görüp durun desek de devam eden şiddet, ezilen, ötekileştirilen kadınlarımız onların yerine koydum kendimi. Bütün acımasızlıklara karşı dünyadaki yerimizi anlamlandırmaya çalışıyoruz. Erkeklerde empatiyle yaklaşırsa sorunlar çözülür, umutsuz değilim. Kadın olmanın ülkemizde ve dünyada zorluğunu. Kadın olarak üstesinden gelecek gücümüz var. Bu güçlü yapı bizi mağdur durumda bırakıyor diye de düşünüyorum.-Gülen yüz- gülen yüz soru işareti-güneşe bakıp gülümseyen bir kadın çizilmiş.”*

Günlüklerden alınan tümceler incelendiğinde A katılımcısının atölyeden oldukça etkilendiği, öğrendiği ve kendini geliştirmeye çalıştığı, B katılımcısının öğretmen olması nedeniyle de genel olarak notlar tuttuğu ve kendi duygularından çok söylemlerini yazdığı, C katılımcısının farklı insanlarla çalışarak anlamaya çalıştığı görülmektedir. Genel olarak 3 kadında kadın olmaktan kaynaklı ezilenlere ve eksiklere vurgu yapmışlardır.

Son Gün Yazılan Mektupların Değerlendirilmesi

Bu bölümde 3 kadının son gün yazdıkları mektuplar yorumlanmaktadır.

A katılımcısının mektubu; *“Sevgili Ablacığım, Ben bir karar aldım, ben artık eski ben olmak istemiyorum. Ben kendine güvenen bir insan olmak istiyorum. Ablacım hayatımda baharlar açtı ablacım güneşim yeniden doğru. Ufacık bir işimde oldu ablacım artık ben çocuklarına destek olan bir annem içimde bir huzur var şimdi kendimi çok mutlu hissediyorum. Ablacım öptüm seni.”*

B katılımcısının mektubunda çizdiği kadın imgesini (Resim 4) anlatmış, mektupta kadın çok ayrıntılı anlatılmış ve mutlu bir haber aldığı yazılmıştır.

C katılımcısının mektubu; *“Merhaba, Yaşadığımız atölye deneyiminde kadına yönelik her türlü baskı ve şiddetin bir kez daha farkına vardık. Bu süreçte çözüm yolları aradık ve aslında hep birlikte olunursa güçlü olduğumuzun bilincine vardık ve her şeyden önemlisi empati kurarak hem cinslerimizin neler yaşadığına dair bir fikir sahibi olurken önyargularımız olduğunu fark ettim ve aslında her gün medyada tanık olduğumuz kadına yönelik şiddetin kadın olarak bile tarafımızca kanıksandığını gördüm ve çözüm yollarını da yine biz kadınların aradığını, destek öncelikle erkeklerden gelmeli ve çözüm yollarının da bize düştüğünü gördüm. Keşke kadın, erkek, çocuk diye bir ayrımın içerisinde olmasak da herkesin “insan” olduğu bilinciyle değer verebilsek diye düşündüm. Bence de bütün sorunların kökeninde bu anlayış yatmakta diye düşünüyorum. Bizlere bu deneyimi ve yaşadığımız sorunların farkına bir kez daha vardığımız için teşekkürler.”*

A katılımcısı, her şeyini tek onunla konuştuğu ablasına mektup yazmış ve özgür bir kadın olmak istediğini vurgulamıştır tam da son imge resminde anlattığı gibi hep ezilen fedakar değil anlaşılacak ve özgür olmak istemektedir. B katılımcısı son imgesini anlatmıştır. C katılımcısı mektubunda atölyede farklı kadınlara karşı önyargularını fark ettiğini insan olmanın önemli olduğunu belirtmektedir.

Görüşme Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Bu bölümde görüşme yapılan kadınların verdikleri bilgilerden elde edilen kadın imgelerine yönelik bulgular yer almaktadır. Çalışmada bulgular aktarılırken yaygın görüşü belirlemek amacıyla frekansı en yüksek olan tema ve alt temalara ilişkin örnekler verilmiştir. Araştırmanın bulgularında en yüksek frekansı olan temalar **“1-Kadınların kadın imgesi tanımları, 2,Kadınların bedensel ve ruhsal özellikleri, 3-Kadınların yaşadıkları sorunlar ve bunu aşmak amaçlı yaptıkları faaliyetler, 4- Kadının aile içerisindeki rol ve sorumlulukları, 5-Kadınların kendilerine duydukları özgüven, 6-Kadınların toplumsal yaşama katılımı ve birbiri ile işbirliği, 7-Kadınları beklentileri ve kadınların daha iyi bir hayatını olması yönünde çözüm önerileri**

1- Kadınların Kadın İmgesi Tanımları

Kadınlar kadını ve kadın imgelerini tanımlarken annelerini düşünerek tanımlamışlardır. Kadının sorumlulukları, fedakar anneleri, ev işleri, eş ve çocuklar olguları vurgulanmıştır.

“Annem geliyor, annemin fedakarlıkları geliyor, annem ömrü boyunca fedakarlık yapmıştır, hala çalışıyor o yaşta, babam öyle şeydir vurdumduymaz, babamı yönetiyor yani yönetilecek birisi, onun ailesi annem hep ezilen taraf yönetse de hep ezilen yeri gelince de horlanan birisi oluyor, üzülüyorum ben de. Fedakarlık yapan kadınlar geliyor...(A)”

“Kadın deyince aklıma direkt anne geliyor...kadın dişilik kavramı için içine girdiğinde genetik olarak mutlaka onları sahipleniyor, onları koruyor, onların yanından ayrılmıyor, belirli bir seviyeye gelene kadar, kuş bile uçmasını öğretene kadar çocuklarını özgür bırakmıyor, bunların da genetik olarak olduğunu düşünüyorum. (B)”

“Kadın denilince fiziksel özellikleri aklıma geliyor...fırsat verilirse kadın üretir....evde de kadın çalışıyor, ev işleri çocukların bakımı eğitimi...(C)”

Kadınların kadın imgeleri 3 kadın için benzerlik göstermiş ve toplumsal cinsiyet rolleriyle bağdaşmıştır. Kadın genel olarak doğurganlık ve annelik özellikleriyle imgelenmiştir. Yani toplumun imgelerle vurguladığı onbinlerce yıldır kadına atfedilen özellikleriyle.

2- Kadınların Bedensel ve Ruhsal Özellikleri

“...evlenene kadar köyde büyüdüm, evlendim çıktım. Evde faaliyetler yaparım, çocuklar, ev işleri, arkadaş sohbetleri, dini sohbetler, günlere katılırım, iğne oyası yaparım, kitap çok okurum... *Erkekler eşlerine daha güzel davranırlarsa annelerine biraz saygıdan iyi davranıyolar da, eşlerine göstermelik davranıyor bazıları, ama eve geldiği zaman değişiyö, dışardaki eş farklı evdeki farklı...* (A)”

“*Bol bol kitap okurum, haftada bir kitap bitiriyorum. Arkadaşlarımla görüşmeyi hafta sonları onlarla dışarı çıkmayı seviyorum. Farklı şeyler yok. Sinemaya gideriz, birbirimizin evine gideriz... Atölyede biraz sıkıntılıydım, bizi daha çok hemcinslerimiz yaralıyor...önyargılı davranıyorlar...* (B)”

“...kadının varlığı daha böyle pozitif... iyi yetiştirilmiş olması, özverisi. Toplum kadına değer verdiği zaman aslında kadın kendini daha çok gösterebiliyor... Kendimi de öyle güçlü hissediyorum, yaşantımı düşündüğüm zaman hiçbir şeyi kolay elde etmedim hep böyle bir mücadele içersindeydim. Ama hep böyle iyimser pozitif düşündüğüm zaman bana artularının geldiğini farkettim bu şekilde söyleyebilirim. Ben kendimi her zaman bütün şartlara rağmen güçlü hissettim. Bu güçle ben yani durduğumu düşündüm...(C)”

Kadınlar rollerini sürdürürken sosyal olmayı da sevmektedirler, kadınlık rolleriyle birlikte okuyarak gelişmeye çalışmakta ve kendilerini her koşula rağmen güçlü hissetmektedirler.

3- Kadınların Yaşadıkları Sorunlar ve Bunu Aşmak Amaçlı Yaptıkları Faaliyetler

“...genelde kadınlar çalışıyor, ediyö ama yeri gelince sen ne yapıyosun ki diyebiliyolar. Çalışan kadın için de ev kadını içinde bu geçerli. Çalışan arkadaşlarım da var banka kartı maaş eşinin elindeydi... Ben aynı konuşuyorum zaten biraz daha nazik olayım desem şey der...kadınlar aynı bazı kadınlar kendine bakıyor. Kadın kendine bakmalı bakımlı olmalı. Erkeklerde bakımlı olmalı, dışarda takım elbise eve gelince eşortman giyip oturuyolar sen bakımlı ol diyolar sen dışarda bakımlısın evde de ol o zaman...(A)”

“Bazı meslekler hala kadınlara uygun görülüyor...Kadın yapabileceği her şeyi yapabilecek konumda olmalı. Ama günümüzde öyle değil hep bir baskıyla geriye doğru itilmiş durumda bunun önüne geçmemiz gerektiğini düşünüyorum...kadınlar gündüz dizilerinden çok etkilenip kızlarını okula gönderemeyebilirler, diziler hep ezik, muhtaç ve kötü kadınları veriyor, kadınlar bundan etkileniyor.... (B)”

“Kadınlar çalışmıyosa da evde hem kendi uğraşları hem de ev bütçesi için yani ben hep kendi iş yerim olsunda istemişimdir bir şeyler yapayım yani...(C)”

Bu kategoride kadınlar çalışan ve çalışmayan kadınların aynı rolleri sürdürdükleri, bunun yanında ezildikleri, geriye itildikleri, medyanın kadını etkilediği, evde de kadının çalıştığını belirtmişlerdir. Kadınların yaptıklarıyla değerli görünmek istedikleri açıkça görülmektedir.

4- Kadının Aile İçerisindeki Rol ve Sorumlulukları

“Kadın her zorluğa katlanan, anne olsun eşine herkese fedakarlık yapan, cefalar çekiyor, evde ama bir sürü iş yapıyor, her şeyle ilgileniyor,temizlik, mutfak, çocuklar...(A)”

“Çocuklarıyla ilgilenen, çocuklarını koruyan, onların büyümesi yetişmesi için çabalayan, aynı zamanda evi çekip çeviren, çocukları dışında evle ilgili sorumluluğu olan, eşine karşı sorumluluğu olan birey... Aynı zamanda genetik olarak da, dışı hayvanların bile çocuklarını daha sahiplendiği çocuklarının yanından ayrılmadığı, ama baba mesela öyle değil sadece işini yapıp gidiyor bir yerde..(B)”

“...evlendim, 2 çocuğumuz var ikizler birisi kız birisi erkek o şekilde. Şimdi çalışmıyorum çocuklarla ilgileniyorum... Erkek dışarda çalışıyo kadın evde, yani çocuklarımla ilgileniyorum, çocuklarımla eğitimiyle oda üretmek...(C)”

Bu kategoride kadınlara atfedilen toplumsal cinsiyet rollerinin vurgulandığı, kadınların ev ve çocuklardan ayrı roller görmedikleri anlaşılmaktadır.

5- Kadınların Kendilerine Duydukları Özgüven

“Becerilerim iyidir, ev işlerim faaliyetlerim, bir ara boyama yaptım....daha önce kendimi ifade edemiyordum etsem de zaten eşim izin vermiyordu....ama şimdi farklı eskiden öyle değişti... şimdi doğru bildiklerimin arkasındayım yani, insanın kendine güvenine katkısı oluyo, ... Ben katılsam da katılmasam da iş bitmiyor, kendime bir günü ayırıyorum...değişmekten korkmuyorum. ..drama anladıkça da hoşuma gitti, kendimi şey hissettim o öyle değilmiş bu böyle ben gittim ders alıyorum diyebildim onu susturmayı başarabildim atölye çalışmaları drama çalışmalarıyla. Atölyenin ilanını asmışlardı, biraz bilgim olduğu için katılayım dedim biraz daha kendimi...eşime çocuklarıma bu böyle diyorum atölyeden sonra...(A)”

“Önce kadınlar neyi istediklerini bilmeli. Arzu ettikleri şekilde diyoruz da kadın neyi istiyor, önce kendisi bunu bilmeli ve kendi içinde bunu gerçekten istediğini kendini ikna ettikten sonra kendini yetiştirmesi gerekiyor. Her şey aslında kişinin kendinde bitiyor diye düşünüyorum...(B)”

“Üreten bir varlık diye düşünüyorum. Üretme yani hem aile anlamında hem böyle nasıl anlatabilirim topluma verdikleriyle üreten bir varlık aklıma geliyor... Toplumun her kesimine baktığımızda ezilende olsa şeyde olsa kadının her zaman güçlü olduğunu düşünüyorum. Fırsat verildiği zamanda kadına her şeyi yapabileceğini her şeyin üstesinden gelebileceğini düşünüyorum...(C)”

Bu kategoride kadınlar yaşadıkları durumlara ve zorluklara rağmen kendilerini güçlü hissetmektedirler. Kadın ne istediğini bilirse her şeyi çözer vurgusu önemlidir. Ayrıca kendilerini ifade ve güvende gelişme olduğu da vurgulanmaktadır. Bu A katılımcısı için özellikle önemli görünmektedir.

6- Kadınların Toplumsal Yaşama Katılımı ve Birbiri ile İşbirliği

“...erkekler dışarda rahatlar, eve geliyorlar sorumlulukları yok, dışarda çalışan kadınların daha çok sorumluluğu var. Ben aslında okuyup çalışmak isterdim. Toplumda yer ediniyormuş gibi görünüyor da edinmiyormuş gibi...İkili bir durum var.... Bence kadınlar her şeyde eziliyor... Kadınlarla kadınlar arasında bir ayrışma var. Mesala bazı insanlar kapalı insanları yadırgıyo, kaba saba diyorlar, selam vermeden geçenler var, aslında kadınlar kendi haklarını hep birlikte savunsa güzel olur ama öyle değil. Sonuçta birkaç tanesi çıkıyo kendi isteklerini savunuyo öbür kadınları değil. Kadınlar arasında ayırım var...(A)”

“Kadınlardan da gerekli desteği görebildiğimizi düşünmüyorum, kadınlar kendi içlerinde bile bölünüyo, en fazla destek olacağını düşündüğümüz kişiler taşın altına ellerini koymaları

gerektiğinde beklediğiniz tavırlarla karşılaşılıyor.... kadınların kendi aralarında çok samimi olduklarını düşünmüyorum bu konuda onu oraya yansıttım sanıyorum hani şeydir kağıt üzerinde her şey mükemmeldir ama uygulamaya gelince olmaz bir türlü yakalayamayızya bunda da aynı şey olacak, lafta kalır her şey çok uygulamaya geçtiğinde kadınların birbirlerine destek olduğunu düşünmüyorum, gerçek yaşamda uygulanacağını sanmıyorum, umarım uygulanır.... Kendi arkadaş çevresi destek olsa kadın çok daha iyi bir noktaya gelecek. O yüzden kadınların birbirlerini daha iyi anladıklarını düşünüyorum. Kadınlar isterlerse çözerler, istemiyolar. Kadın kadını çekemiyor. Ben yapmadım o da yapmasın, ben bu noktaya geldim ama o gelmesinde olabilir. Birbirlerinin yükselmesini istemiyolar...(B)”

“Kadının toplumdaki yeri de eşine bağlı diye düşünüyorum. Yani ailesiydi eşiydi diyelim ki eşi ona değer verdiği sürece bakıyorum ki kadında bunu kendi nasıl diyeyim kendi özellikleriyle de birleştirdiği zaman toplumda daha iyi yerlere gelebiliyor. Hem aile çevresinde hem sosyal çevrede ben bunu gözlemliyorum kendimde de yaşadım böyle düşünüyorum. Çalışma hayatı toplumdaki yerini etkileyebilir, Hükümetlerde etkili ama bizim gelmiş geçmiş hükümetlerimizde de biraz hani göstermelik gibi geliyor... eşlerin hükümetlerin buna destek verdiği sürece kadın kadın olarak da kendini iyi hissedecek toplumda daha böyle şey olacak diye düşünüyorum...İmkanım olsa iş kurardım kadınlarla çalışırdım onlara destek olmak için...(C)”

Kadınların toplumsal yaşamda varolmasının kaçınılmaz olduğu vurgulanırken, kadınların kendi aralarında ayrıştıkları 3 kadın tarafından da belirtilmiştir. Kadınların ortak hareket etmeleri gerektiği, toplumdaki yerlerinin kendilerine ve eşlerine bağlı olduğu ayrıca eşlerin ve devletinde destek olması gerektiği belirtilmektedir.

7- Kadınların Beklentileri ve Kadının Daha İyi Bir Hayatı Olması Yönünde Çözüm Önerileri

“Kadınların neler yapması gerektiğini daha yoğun gösterebilirsiniz, eşlerimize çocuklarımıza. Kadının kendini tanımaya haklarına yönelik olabilir... Bazı insanlar vardır konuşunca değişir kadının... Kadınlara eğitici olarak programlar yapılırsa, kadınları eğitici olarak, televizyonda kamu spotu gibi bir şey varya öyle şeyler hazırlanıp sunulabilir. Kadınlar bazı faaliyetler katılıp açılıyo ama faaliyetlere ulaşamayan kadınlarda oluyo. Köydekiler ne yapsın, köydekilerin zaten işleri güçleri çok, sürekli çalışıyorlar. Devlet kadınlara imkanlar sunmalı, örneğin haftada bir sohbet yasaktı devlet izin verdi Allah razı olsun bizde gidiyoruz önce gidemiyorduk yani. Haklarını daha serbest bırakabilir, aslında kadınlar için yeni haklar çıkarıyor devlet... (A)”

“Medya daha güzel örnekler sunmalı...kendini gerçekleştirmiş başarıya ulaşmış kadınları örnek gösteren yapımlar olsa, insanlar bunlarla yüzleşse evet kadınlar bunları yapabiliyormuş başarabiliyormuş mesajını kendilerine gönderebilseler içselleştirebilseler çok daha iyi olacak. Onun dışında mesela çocuk okumak istiyio, kız çocukları biliyosunuz hala çok desteklenmiyor bu konuda ailenin ona destek vermesi lazım... Devlet şu aralar proje varya kızlar okumazsa, kadınlar için geç değil falan gibi o tür projeler ağırlık kazanabilir ama bu seferde dediğim gibi tekrar bir ajitasyon üzerinden yapılıyo... Kadın istediği her şeyi yapabilecek konumda olmalı bence, yani hangi mesleği yapmak istiyorsa oraya gelebilmeli.... kadınların birbirlerini daha iyi anladıklarını düşünüyorum. Kadınlar isterlerse çözerler, istemiyolar...(B)”

“Herşeyden önce çalışmıyorsa bile sosyal güvencesinin, ekonomik özgürlüğünün olması gerektiğini düşünüyorum. Ayaklarının üzerinde durabilmesi için bağımsız olabilecek şekilde girmesi gerekiyor yani. Kadınlar çalışmıyorsa da evde hem kendi uğraşları hem de ev bütçesi için yani ben hep kendi iş yerim olsunda istemişimdir bir şeyler yapayım yani. Bir araya gelip hobi gibi bir şeyde oluşturabilirler, eşlerin hükümetlerin buna destek verdiği sürece kadın kadın olarak da kendini iyi hissedecek toplumda daha böyle şey olacak diye düşünüyorum kadının varlığı daha böyle pozitif... Toplumsal olarak değil ama ben kendi ailemde aynı değeri hissediyorum...Böyle atölyelerde çalışan kadınların sorunları pozitif durumlar üzerinde de durulabilir...(C)”

Kadınlar kadınların daha iyi durumda olmaları için eğitimler verilmesi, kızların okumasının desteklenmesi, projeler yapılması, medyanın daha iyi kadın örnekleri sunması, eşlerin değişmesi ve destek olması, ekonomik ve sosyal güvencelerinin çalışmalar bile olması, kadının her alanda meslek sahibi olabilmesi gerektiğini belirtmektedirler.

Sonuç ve Öneriler

Kadınların kadın imgeleri hakkındaki görüşleri, kadın tanımlamaları çoğu kez benzerlik göstermiş ve toplumsal cinsiyet rolleriyle bağdaşmıştır. Kadını tanımlayan metaforlar yine kadının üretkenliği ve ev hayatındaki görevleriyle bağdaşmıştır. Kadınlar kadının toplumsal yaşamdaki yerini kendilerine ve eşlerine bağlamaktadırlar. Kadınlar çalışan veya çalışmayan kadınların ezildiklerini ve ikinci planda olduklarını düşünmektedirler. Kadınların tümü kadın dayanışması gerektiğini belirtirken kadınların ayrıştığını, birbirlerini desteklemediklerini vurgulamışlardır. Kadının gelişmesi ve kendine güven kazanması için eğitimler yapılması, devlet ve eşlerin destek olması ve kadının kendisinin inanması gerektiği belirtilmiştir.

Yaratıcı drama ile yapılan atölye çalışmasının, kadınlarda kendilerine ilişkin farkındalıklarını arttırdığı söylenebilir. Atölye süreci ve bulguları genel olarak değerlendirdiğimizde kadınların yaşantısal eğitime daha çok gereksinimleri vardır ve bu tür eğitimlerle, medya ve kültür tarafından dayatılan ve toplumsal cinsiyet rollerinin devamını sağlayan imgeleri dönüştürebilir, bilinçli, düşünen ve sorgulayan kadınları artırabiliriz ve kadını toplumda daha çok var edebiliriz.

Kaynakça

- Annarella, L. A. (1999). *Using creative drama in the writing process*. ERIC, ED434379.
- Babaoğlu, N.A. (2002). Bir imajinatif terapi ve tanı tekniği: Katatim resimleme yaşantısı, düşünen adam. *Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, s.2, İstanbul.
- Berger, J.(1999). *Görme biçimleri*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi* (2. b.s.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Büyük Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr>
- Dumanlı, D. (2011). Reklamlarda toplumsal cinsiyet kavramı ve kadın imgesinin kullanımı; bir içerik analizi. *Yalova Üniversitesi, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı 2, s.132-149.
- Eracar, N. (2013). *Sözden öte sanatta terapi ve yaratıcılık*. İstanbul: 3P Yayınları.
- Erdal, Ç.(2012). Uluslararası Kadın Konferansı. *Bildiriler Kitabı, Dokuz Eylül Üniversitesi*, s.562-572, İzmir.
- Leuner, H.(1992). *Katatimik görüntü yaşantısı*. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Sağlık, E. (2010).Yaratıcı Süreçte İmge Oluşturma ve Kişisel Masallar. *Sanatta Yeterlik Eseri Çalışması Raporu, Hacettepe Üniversitesi*. Ankara.
- San, İ. (1981). *Sanat ve Eğitim* (ders notu). AÜ EFAM, Ankara.
- Touraine, A. (2007). *Kadınların dünyası*. İstanbul: Kırmızı Yay.
- Uşen, Ş. ve Delen, M.(2011). *Eğitilmiş kadınların çalışma hayatına ilişkin tercihleri: İstanbul Örneği*. Kamu İş, 11 (4).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. b.s.). Ankara: Seçkin Yayınevi.